

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

22. februar 2024*

»Præjudiciel forelæggelse – social sikring af vandrende arbejdstagere – forordning (EF) nr. 987/2009 – artikel 44, stk. 2 – anvendelsesområde – pension på grund af fuldstændig uarbejdsdygtighed – beregning – hensyntagen til børnepasningsperioder tilbagelagt i en anden medlemsstat – anvendelighed – artikel 21 TEUF – borgernes frie bevægelighed – tilstrækkelig forbindelse mellem de børnepasnings- og forsikringsperioder, der er tilbagelagt i den medlemsstat, der udbetaler pensionen«

I sag C-283/21,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (den regionale appeldomstol i socialretlige sager i Nordrhein-Westfalen, Tyskland) ved afgørelse af 23. april 2021, indgået til Domstolen den 4. maj 2021, i sagen

VA

mod

Deutsche Rentenversicherung Bund,

procesdeltager:

RB,

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling),

sammensat af afdelingsformand A. Prechal, Domstolens præsident, K. Lenaerts, som fungerende dommer i Anden Afdeling, og dommerne F. Biltgen (refererende dommer), J. Passer og M.L. Arastey Sahún,

generaladvokat: N. Emiliou

justitssekretær: kontorchef D. Dittert,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 11. maj 2023,

* Processprog: tysk.

efter at der er afgivet indlæg af:

- den tyske regering ved J. Möller og R. Kanitz, som befuldmægtigede,
- den tjekkiske regering ved J. Pavliš, M. Smolek og J. Vlácil, som befuldmægtigede,
- den nederlandske regering ved M.K. Bulterman, J.M. Hoogveld og C.S. Schillemans, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved F. Clotuche-Duvieusart, B.-R. Killmann og D. Martin, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 5. oktober 2023, afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 44, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 987/2009 af 16. september 2009 om de nærmere regler til gennemførelse af forordning (EF) nr. 883/2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger (EUT 2009, L 284, s. 1).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem VA og Deutsche Rentenversicherung Bund (den føderale pensionsforsikringskasse, Tyskland) vedrørende dette organs hensyntagen til de børnepasningsperioder, som VA havde tilbagelagt i en anden medlemsstat, med henblik på beregningen af størrelsen af den pension, som hun skulle modtage på grund af fuldstændig uarbejdsdygtighed.

Retsforskrifter

EU-retten

Forordning (EF) nr. 883/2004

- 3 Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 883/2004 af 29. april 2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger (EUT 2004, L 166, s. 1, berigtiget i EUT 2004, L 200, s. 1), som trådte i kraft den 20. maj 2004, har til formål at koordinere de nationale sociale sikringsordninger. I henhold til forordningens artikel 91 finder den anvendelse fra datoen for ikrafttræden af forordning nr. 987/2009, som i henhold til denne sidstnævnte forordnings artikel 97 er den 1. maj 2010.
- 4 Første betragtning til forordning nr. 883/2004 har følgende ordlyd:

»Reglerne om koordinering af de enkelte medlemsstaters sociale sikringsordninger indgår som led i den frie bevægelighed for personer og bør således bidrage til en forbedring af arbejdstagernes levestandard og beskæftigelsesvilkår.«

- 5 I forordningens artikel 1, litra t), defineres begrebet »forsikringsperioder« som bidrags- eller beskæftigelsesperioder eller perioder med selvstændig virksomhed, der i den lovgivning, hvorefter de er tilbagelagt eller anses for at være tilbagelagt, betegnes eller anerkendes som forsikringsperioder, samt alle dermed ligestillede perioder, for så vidt de efter denne lovgivning anses for ligestillet med forsikringsperioder.
- 6 Den nævnte forordnings artikel 2 med overskriften »Personkreds« fastsætter i stk. 1:
»Denne forordning finder anvendelse på personer, der er statsborgere i en medlemsstat, samt på statsløse og flygtninge bosat i en medlemsstat, og som er eller har været omfattet af lovgivningen i en eller flere medlemsstater, samt på disses familiemedlemmer og efterladte.«
- 7 Samme forordnings afsnit II med overskriften »Fastlæggelse af, hvilken lovgivning der skal anvendes« omfatter bl.a. forordningens artikel 11 med overskriften »Almindelige regler«, som i stk. 1-3 bestemmer:
»1. Personer, som er omfattet af denne forordning, er alene undergivet lovgivningen i én medlemsstat. Spørgsmålet om, hvilken lovgivning der skal anvendes, afgøres efter bestemmelserne i dette afsnit.
2. Ved anvendelse af dette afsnit anses personer, som modtager en kontantydelse i kraft af eller som følge af lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed, for at udøve nævnte aktivitet. Dette gælder ikke i forbindelse med invalide-, alderdoms- eller efterladtepensioner, pensioner ved arbejdsulykker eller erhvervssygdomme eller kontante ydelser ved sygdom, der dækker tidsubegrænset behandling.
3. Med forbehold af artikel 12-16:
a) er en person, der udøver lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed i en medlemsstat, omfattet af denne medlemsstats lovgivning
b) er tjenestemænd omfattet af lovgivningen i den medlemsstat, i hvis forvaltning de er ansat
c) er en person, der i overensstemmelse med artikel 65 modtager arbejdsløshedsunderstøttelse efter lovgivningen i bopælsmedlemsstaten, omfattet af lovgivningen i bopælsstaten
d) er en person, der er indkaldt eller genindkaldt til militærtjeneste eller civilt arbejde i en medlemsstat, omfattet af denne medlemsstats lovgivning
e) er alle andre personer, som ikke falder ind under litra a)-d), omfattet af lovgivningen i bopælsmedlemsstaten, dog uden at tilsidesætte bestemmelser i denne forordning, som sikrer de pågældende ret til ydelser efter lovgivningen i en eller flere andre medlemsstater.«
- 8 Artikel 87 i forordning nr. 883/2004 med overskriften »Overgangsbestemmelser« har følgende ordlyd:
»1. Denne forordning begrundes ikke ret til ydelser for noget tidsrum, der ligger forud for datoen for dens anvendelse.

2. Enhver forsikringsperiode samt i givet fald enhver beskæftigelses- eller bopælsperiode eller periode med selvstændig virksomhed, der er tilbagelagt efter en medlemsstats lovgivning forud for datoen for denne forordnings anvendelse i den pågældende medlemsstat, tages i betragtning ved afgørelsen af ret til ydelser efter denne forordning.

3. Rettigheder kan erhverves i medfør af denne forordning, selv om de vedrører en begivenhed, der er indtruffet, før forordningen kom til anvendelse i den pågældende medlemsstat, jf. dog stk. 1.

[...]«

Forordning nr. 987/2009

9 Forordning nr. 987/2009 fastsætter de nærmere regler til gennemførelse af forordning nr. 883/2004 i henhold til denne sidstnævnte forordnings artikel 89.

10 Artikel 1, stk. 1, litra c), i forordning nr. 987/2009 har følgende ordlyd:

»I denne forordning:

[...]

c) gælder definitionerne i [forordning nr. 883/2004].«

11 Artikel 44 i forordning nr. 987/2009 med overskriften »Hensyntagen til børnepasningsperioder« bestemmer:

»1. I denne artikel forstås ved »børnepasningsperiode« enhver periode, der godskrives i henhold til en medlemsstats pensionslovgivning, eller som supplerer en pension med den udtrykkelige begrundelse, at en person har passet et barn, uanset efter hvilken metode sådanne perioder beregnes, og om de godskrives på det tidspunkt, hvor børnepasningen foregår, eller anerkendes efterfølgende.

2. Hvis en børnepasningsperiode ikke tages i betragtning i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, der er kompetent i henhold til afsnit II i [forordning nr. 883/2004], skal institutionen i den medlemsstat, hvis lovgivning i henhold til afsnit II i [forordning nr. 883/2004] var gældende for den berørte person, fordi denne var i lønnet beskæftigelse eller udøver selvstændig virksomhed på den dato, fra hvilken børnepasningsperioden for det pågældende barn i henhold til denne lovgivning blev taget i betragtning, fortsat være ansvarlig for at tage denne periode i betragtning som en børnepasningsperiode i henhold til dens egen lovgivning, som om denne børnepasning fandt sted på dens eget område.

3. Stk. 2 gælder ikke, hvis den berørte person er eller bliver omfattet af lovgivningen i en anden medlemsstat som følge af lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed.«

12 Artikel 93 i forordning nr. 987/2009 med overskriften »Overgangsbestemmelser« har følgende ordlyd:

»Artikel 87 i [forordning nr. 883/2004] finder anvendelse på forhold, der er omfattet af [forordning nr. 883/2004].«

Tysk ret

- 13 § 56 i Sozialgesetzbuch, Sechstes Buch (VI) – Gesetzliche Rentenversicherung (sjette bog i socialloven: lovpligtig pensionsordning) (herefter »SGB VI«), som ændret ved lov af 28. november 2018 (BGBl. I, s. 2016) (herefter »SGB VI, som ændret i 2018«) har følgende ordlyd:

»(1) Børnepasningsperioder er perioder, der anvendes til pasning af et barn inden for de første tre år efter barnets fødsel. En børnepasningsperiode godskrives en af barnets forældre [...], hvis

1. børnepasningsperioden er tilbagelagt hos denne forælder

2. børnepasningen har fundet sted på Forbundsrepublikken Tysklands område, eller hvis den kan ligestilles med en sådan børnepasning på Forbundsrepublikken Tysklands område, og

3. godskrivningen ikke er udelukket for denne forælder.

[...]

(3) Børnepasningen har fundet sted på Forbundsrepublikken Tysklands område, hvis den forælder, som varetager denne pasning, har haft sædvanlig bopæl på dette område med barnet. Når den forælder, som har varetaget børnepasningen, har haft sædvanlig bopæl sammen med barnet i udlandet, og når den pågældende har tilbagelagt perioder med tvungen bidragsbetaling under pasningen eller umiddelbart før barnets fødsel som følge af lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed, som vedkommende har udøvet, ligestilles dette med børnepasning på Forbundsrepublikken Tysklands område. Det samme gælder i tilfælde af, at ægtefællerne eller samlivspartnerne har fælles bopæl i udlandet, når ægtefællen eller partneren til den forælder, som har varetaget børnepasningen, har tilbagelagt sådanne perioder med tvungen bidragsbetaling eller ikke har optjent disse alene af den grund, at vedkommende tilhørte de personer, der er omfattet af § 5, stk. 1 og 4, eller var fritaget for obligatorisk forsikring.

[...]

(5) Børnepasningsperioden begynder en måned efter fødslen og udløber efter 36 kalendermåneder [...]

- 14 § 57 i SGB VI, som ændret ved lov af 21. marts 2001 (BGBl. I, s. 403), bestemmer:

»Den periode, der anvendes til pasning af et barn indtil barnets fyldte tiende år, udgør for en af forældrene en periode, der skal tages i betragtning, hvis betingelserne for godkendelse af en børnepasningsperiode ligeledes er opfyldt i løbet af denne periode. Det samme gælder for perioder med selvstændig beskæftigelse, som ikke blot har været af mindre omfang, for så vidt som sådanne perioder også er obligatoriske bidragsperioder.«

- 15 § 249, stk. 1, i SGB VI, som ændret ved lov af 23. juni 2014 (BGBl. I 1996, s. 787), har følgende ordlyd:

»Børnepasningsperioden for et barn, der er født før den 1. januar 1992, udløber 24 kalendermåneder efter udgangen af den måned, hvor barnet blev født.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 16 Sagsøgeren i hovedsagen er tysk statsborger og født i 1958 i Aachen (Tyskland).
- 17 Fra 1962 til 2010 boede sagsøgeren i Vaals (Nederlandene), som er en by, der ligger ca. fem km fra Aachen. Hun gik i skole i sidstnævnte by og påbegyndte i august 1975 en uddannelse som pædagog, der var anerkendt af Forbundsrepublikken Tyskland.
- 18 Den 1. august 1978 påbegyndte sagsøgeren i hovedsagen en etårig praktikperiode i en børnehave i Aachen. I henhold til tysk lovgivning skulle dette år have været betragtet som en beskæftigelsesperiode i Tyskland, som var omfattet af den obligatoriske forsikring. Da der imidlertid ikke var nok ledige lønnede stillinger, afsluttede hun sit praktikophold uden at få løn og var derfor fritaget for denne forsikring. Hun betalte således ikke bidrag til den lovpligtige tyske pensionsforsikringsordning i denne praktikperiode.
- 19 Ved afslutningen af praktikperioden genoptog sagsøgeren i hovedsagen fra den 1. august 1979 sin uddannelse som pædagog i Aachen og gennemførte *Fachhochschulreife* (professionsbachelor), mens hun fortsat boede i Nederlandene. Efter at have afsluttet uddannelsen i juni 1980 havde hun ikke nogen erhvervsmæssig beskæftigelse i hverken Tyskland eller Nederlandene.
- 20 Den 15. november 1986 og den 2. juni 1989 fødte sagsøgeren i hovedsagen to børn, som boede i Nederlandene og gik i skole i Tyskland. På dette tidspunkt havde hun endnu ikke betalt bidrag til den lovpligtige tyske pensionsforsikringsordning.
- 21 Mellem september 1993 og august 1995 udførte hun arbejde som selvstændig i Tyskland, i hvilken forbindelse hun ikke indbetalte bidrag til ordningen. Fra april 1999 til oktober 2012 havde hun derefter beskæftigelse i Tyskland, der i henhold til tysk ret blev betragtet som værende af »mindre« omfang, og som var fritaget for den obligatoriske forsikring.
- 22 Sagsøgeren i hovedsagen flyttede tilbage til Tyskland i 2010. Fra oktober 2012 udøvede hun lønnet beskæftigelse dér og indbetalte i denne forbindelse bidrag til den lovpligtige tyske pensionsforsikringsordning.
- 23 Sagsøgeren i hovedsagen har siden marts 2018 modtaget pension på grund af fuldstændig uarbejdsdygtighed fra den føderale pensionsforsikringskasse, som er sagsøgt i hovedsagen. Med henblik på beregningen af størrelsen af denne pension fandt sagsøgeren i hovedsagen, at ud over de perioder, hvor sagsøgeren i hovedsagen havde betalt bidrag til den lovpligtige tyske pensionsforsikringsordning, dvs. fra 2012, omfattede de relevante perioder de perioder, hvor hun havde gennemført en erhvervsuddannelse i Tyskland – dvs. perioden mellem august 1975 og juli 1978 samt mellem august 1979 og juli 1980 – og perioden mellem den 1. april og den 1. juni 1999, hvorunder sagsøgeren i hovedsagen, samtidig med at hun passede sine børn i Nederlandene, havde udført lønnet beskæftigelse i Tyskland uden at være omfattet af den obligatoriske forsikring.
- 24 Sagsøgeren i hovedsagen anlagde sag ved en tysk ret i første instans, hvor hun gjorde gældende, at sagsøgeren i hovedsagen i forbindelse med beregningen af den tyske pension, som hun havde krav på som følge af fuldstændig uarbejdsdygtighed, med urette havde undladt som relevante perioder at tage hensyn til de børnepasningsperioder, som hun havde tilbagelagt i Nederlandene mellem den 15. november 1986 og den 31. marts 1999 uden at udøve erhvervsmæssig beskæftigelse (herefter »de omtvistede perioder«). Hun fik ikke medhold i søgsmålet.

- 25 Sagsøgeren i hovedsagen har iværksat appel til prøvelse af denne afgørelse ved Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (den regionale appeldomstol i socialretlige sager i Nordrhein-Westfalen, Tyskland), som er den forelæggende ret.
- 26 Den forelæggende ret har anført, at der i henhold til § 56, stk. 3, første punktum, i SGB VI, som ændret i 2018, ikke kan tages hensyn til de omtvistede perioder med henblik på beregningen af størrelsen af den pension, som tilkommer sagsøgeren i hovedsagen på grund af fuldstændig uarbejdsdygtighed, eftersom hun ikke havde passet sine to børn i Tyskland i disse perioder. Disse perioder kunne heller ikke falde ind under § 56, stk. 3, andet punktum, i SGB VI, som ændret i 2018, da dette ville kræve, at sagsøgeren i hovedsagen sædvanligvis opholdt sig i udlandet med sine børn og under eller umiddelbart før disse perioder på grund af lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed havde tilbagelagt bidragspligtige perioder i Tyskland. Den forelæggende ret har desuden fremhævet, at de betingelser, der er fastsat i artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 987/2009, ikke er opfyldt i det foreliggende tilfælde, eftersom sagsøgeren i hovedsagen på tidspunktet for børnenes fødsel, som fandt sted i de omtvistede perioder, ikke udførte lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed i Tyskland.
- 27 Den forelæggende ret er imidlertid i tvivl om, hvorvidt sagsøgte i hovedsagen, henset til Domstolens praksis, bl.a. dom af 19. juli 2012, Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475), og i lyset af visse forhold, der synes at indikere, at der foreligger en »tilstrækkelig nær forbindelse« mellem de omtvistede perioder og de forsikringsperioder, der er tilbagelagt under den tyske pensionsordning, i henhold til artikel 21 TEUF skal tage hensyn til disse omtvistede perioder i forbindelse med beregningen af størrelsen af den tyske pension, som sagsøgeren i hovedsagen har krav på som følge af fuldstændig uarbejdsdygtighed.
- 28 I denne henseende har den forelæggende ret for det første anført, at hovedsagen adskiller sig fra den sag, der gav anledning til dom af 19. juli 2012, Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475). Før børnene blev født, var sagsøgeren i hovedsagen nemlig ikke omfattet af den obligatoriske forsikring i Tyskland og havde ikke betalt bidrag til den lovpligtige tyske pensionsforsikringsordning. I øvrigt boede hun på dette tidspunkt permanent i Nederlandene og havde ikke blot midlertidigt flyttet sin bopæl hertil, således som det var tilfældet i den sidstnævnte sag.
- 29 For det andet har den forelæggende ret fremhævet, at samtlige de erhvervsaktiviteter, som sagsøgeren i hovedsagen gennem sit arbejdsliv har udført, har forbindelse til Forbundsrepublikken Tyskland, at hun dér har fulgt hele sin skolegang, at det er i denne medlemsstat, at hun har gennemført en etårig praktikperiode – som ville have været omfattet af den obligatoriske forsikring, hvis der på daværende tidspunkt ikke været for få lønnede stillinger – og at de øvrige år, hvor hun gennemførte en erhvervsuddannelse, er blevet medregnet som »pensionsretlige perioder«. Endvidere gik hendes børn i skole i Tyskland, og hun og hendes familie bosatte sig i Nederlandene meget tæt på grænsen til Tyskland.
- 30 Henset til disse forhold er den forelæggende ret i tvivl om, hvorvidt den omstændighed, at der ikke tages hensyn til de omtvistede perioder i henhold til tysk national ret, er forenelig med EU-retten.

31 På denne baggrund har Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (den regionale appeldomstol i socialretlige sager i Nordrhein-Westfalen) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

- »1) Tages der i henhold til bestemmelserne i [Kongeriget] Nederlandene – som i henhold til bestemmelserne i afsnit II i forordning [nr. 883/2004] er den kompetente medlemsstat – hensyn til en børnepasningsperiode som omhandlet i artikel 44, stk. 2, i forordning [nr. 987/2009] derved, at børnepasningsperioden i Nederlandene som ren bopælsperiode begrundet en pensionsrettighed [i denne medlemsstat]?
- 2) [Såfremt det første spørgsmål besvares benægtende, s]kal artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 987/2009 – i videreudvikling af [dom af 23. november 2000, Elsen] (C-135/99, EU:C:2000:647) og af 19. juli 2012[, Reichel-Albert] (C-522/10, EU:C:2012:475) – [da] fortolkes [...] således, at den ansvarlige medlemsstat [...]skal tage hensyn til børnepasningsperioder i tilfælde, hvor den person, som har varetaget børnepasningen, før og efter børnepasningen [...] har pensionsretlige perioder på grund af uddannelse eller beskæftigelse udelukkende i denne stats ordning, men ikke indbetalte bidrag til denne ordning umiddelbart før eller efter børnepasningen?«

De præjudicielle spørgsmål

Formaliteten med hensyn til det første spørgsmål

- 32 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 987/2009 skal fortolkes således, at en børnepasningsperiode som omhandlet i denne bestemmelse skal anses for at være taget i betragtning, når den i henhold til den kompetente medlemsstats lovgivning som omhandlet i bestemmelserne i afsnit II i forordning nr. 883/2004 gør det muligt som bopælsperiode at erhverve pensionsrettigheder i denne medlemsstat.
- 33 Det fremgår af Domstolens faste retspraksis, at selv om der gælder en formodning for, at de spørgsmål om EU-rettens fortolkning, som den nationale ret har forelagt på baggrund af de retlige og faktiske omstændigheder, som den har ansvaret for at fastlægge – og hvis rigtighed det ikke tilkommer Domstolen at efterprøve – er relevante, forholder det sig ikke desto mindre således, at proceduren efter artikel 267 TEUF er et middel til samarbejde mellem Domstolen og de nationale retter, der giver Domstolen mulighed for at forsyne de nationale retter med de elementer vedrørende fortolkningen af EU-retten, som er nødvendige for, at de kan afgøre de for dem verserende tvister (jf. i denne retning dom af 26.3.2020, Miasto Łowicz og Prokurator Generalny, C-558/18 og C-563/18, EU:C:2020:234, præmis 43 og 44 og den deri nævnte retspraksis).
- 34 Som generaladvokaten har anført i punkt 31 i forslaget til afgørelse, skal tre kumulative betingelser være opfyldt for, at en medlemsstats institution – i dette tilfælde den tyske institution – i henhold til artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 987/2009 er forpligtet til at tage hensyn til de børnepasningsperioder, som den berørte person har tilbagelagt i en anden medlemsstat – i dette tilfælde Nederlandene – nemlig for det første, at der ikke tages hensyn til børnepasningsperioderne i henhold til sidstnævnte medlemsstats lovgivning, for det andet, at lovgivningen i den første medlemsstat tidligere fandt anvendelse på den berørte person på det grundlag, at vedkommende var i lønnet beskæftigelse eller udøvede selvstændig virksomhed i

denne medlemsstat, og for det tredje, at denne person fortsat var undergivet lovgivningen i den førstnævnte medlemsstat som følge af udøvelsen af denne beskæftigelse på den dato, hvor der i henhold til denne medlemsstats lovgivning blev taget hensyn til børnepasningsperioden for det omhandlede barn.

- 35 Det fremgår af denne bestemmelse, at denne dato fastsættes i henhold til medlemsstatens nationale bestemmelser om medregning af børnepasningsperioder. I henhold til tysk lovgivning er de relevante datoer i denne sag fødselsdatoerne for sagsøgeren i hovedsagens to børn, dvs. den 15. november 1986 og den 2. juni 1989.
- 36 Selv om det af artikel 87, stk. 3, i forordning nr. 883/2004 og artikel 93 i forordning nr. 987/2009 følger, at denne sidstnævnte forordning finder tidsmæssig anvendelse på den i hovedsagen omhandlede situation, opfylder denne imidlertid ikke alle betingelserne for anvendelse af artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 987/2009, eftersom sagsøgeren i hovedsagen hverken før eller på det tidspunkt, hvor hun påbegyndte pasningen af sine børn, havde udøvet eller udøvede lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed i Tyskland.
- 37 Det må derfor fastslås, at den sidstnævnte bestemmelse ikke finder anvendelse i det foreliggende tilfælde, og at Domstolens besvarelse af det første spørgsmål ikke er nødvendig for afgørelsen af tvisten i hovedsagen.
- 38 Det følger heraf, at det første spørgsmål ikke kan antages til realitetsbehandling.

Det andet spørgsmål

- 39 Det bemærkes indledningsvis, at det i henhold til Domstolens faste praksis tilkommer Domstolen inden for rammerne af den samarbejdsprocedure mellem de nationale retter og Domstolen, som er indført ved artikel 267 TEUF, at give den forelæggende ret et hensigtsmæssigt svar, som sætter den i stand til at afgøre den tvist, der verserer for den. Ud fra dette synspunkt påhviler det Domstolen i givet fald at omformulere de spørgsmål, der forelægges den. Det påhviler nemlig Domstolen at fortolke alle de bestemmelser i EU-retten, som de nationale retter skal anvende for at træffe afgørelse i de for dem verserende tvister, også selv om disse bestemmelser ikke udtrykkeligt er omtalt i de præjudicielle spørgsmål, der forelægges Domstolen (dom af 8.7.2021, Staatsanwaltschaft Köln og Bundesamt für Güterverkehr, C-937/19, EU:C:2021:555, præmis 22 og den deri nævnte retspraksis).
- 40 I det foreliggende tilfælde fremgår det af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at genstanden for tvisten i hovedsagen vedrører den omstændighed, at sagsøgte i hovedsagen med henblik på at tildele sagsøgeren i hovedsagen pension på grund af fuldstændig uarbejdsdygtighed ikke tog hensyn til de børnepasningsperioder, som hun havde tilbagelagt i Nederlandene. I denne henseende ønsker den forelæggende ret, idet den har anført, at betingelserne for anvendelse af artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 987/2009 ikke synes at være opfyldt i hovedsagen, imidlertid oplyst, om sagsøgte i hovedsagen, henset til artikel 21 TEUF, i overensstemmelse med den retspraksis, der følger af dom af 19. juli 2012, Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475), er forpligtet til at tage hensyn til disse børnepasningsperioder, og dette på trods af den omstændighed, at til forskel fra den person, der var berørt af den sag, som gav anledning til denne dom, har sagsøgeren i hovedsagen ikke udøvet beskæftigelse, der har givet anledning til betaling af bidrag til den obligatoriske forsikring i Tyskland før og umiddelbart efter, at hun tilbagelagde børnepasningsperioderne på Kongeriget Nederlandenes område, som er den medlemsstat, hvor hun har boet, ikke blot midlertidigt, men i mange år.

- 41 Under disse omstændigheder skal det andet spørgsmål forstås således, at det nærmere bestemt ønskes oplyst, om artikel 21 TEUF skal fortolkes således, at når den berørte person ikke opfylder den betingelse om at udøve lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed, der er fastsat i artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 987/2009, for med henblik på tildeling af pension på grund af fuldstændig uarbejdsdygtighed at opnå, at den medlemsstat, der udbetaler pensionen, tager hensyn til børnepasningsperioder tilbagelagt i en anden medlemsstat, men udelukkende har tilbagelagt forsikringsperioder i den første medlemsstat i form af uddannelses- eller beskæftigelsesperioder såvel før som efter børnepasningsperioderne, er denne medlemsstat forpligtet til at tage hensyn til disse perioder på trods af, at den pågældende ikke har betalt bidrag i den nævnte medlemsstat før eller umiddelbart efter de nævnte børnepasningsperioder.
- 42 Indledningsvis bemærkes, at Forbundsrepublikken Tyskland ifølge de oplysninger, der er fremlagt for Domstolen inden for rammerne af den foreliggende sag, er den eneste medlemsstat, der har kompetence til at tildele sagsøgeren i hovedsagen pension på grund af fuldstændig uarbejdsdygtighed, og at det alene er denne pension, som er genstand for den sag, der verserer for den forelæggende ret. Under retsmødet for Domstolen har den nederlandske regering således anført, at sagsøgeren i hovedsagen ikke havde ret til en sådan pension i Nederlandene, eftersom hun aldrig havde arbejdet dér. Det fremgår således, at de omtvistede perioder ikke kan tages i betragtning i Nederlandene med henblik på tildeling af en sådan pension.
- 43 Når dette er sagt, skal det afgøres, om perioder som de omtvistede perioder, henset til artikel 21 TEUF, skal tages i betragtning af institutionen i den medlemsstat, der udbetaler den i hovedsagen omhandlede pension på grund af fuldstændig uarbejdsdygtighed, under omstændigheder som dem, der foreligger i hovedsagen.
- 44 Det må konstateres, at for så vidt som artikel 44 i forordning nr. 987/2009 ikke på eksklusiv vis regulerer, hvorledes der skal tages hensyn til børnepasningsperioder i udlandet, og for så vidt som formålet om at sikre overholdelsen af princippet om fri bevægelighed, der er fastsat i artikel 21 TEUF, ligeledes gælder inden for rammerne af forordning nr. 883/2004 og nr. 987/2009, kan den lære, der kan udledes af dom af 19. juli 2012, Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475), overføres på en situation, hvor forordning nr. 987/2009 finder anvendelse *ratione temporis*, men hvor den pågældende person ikke opfylder den betingelse om at være i lønnet beskæftigelse eller udøve selvstændig virksomhed, der er fastsat i denne forordnings artikel 44, stk. 2, for med henblik på tildeling af pension at opnå, at den medlemsstat, der udbetaler denne pension, tager hensyn til de børnepasningsperioder, som vedkommende har tilbagelagt i andre medlemsstater (jf. i denne retning dom af 7.7.2022, Pensionsversicherungsanstalt (Børnepasningsperioder i udlandet), C-576/20, EU:C:2022:525, præmis 62).
- 45 Domstolen har således fastslået, at der i en situation, hvor den pågældende person ikke opfyldte denne betingelse, men udelukkende havde arbejdet og betalt bidrag i den medlemsstat, der udbetalte vedkommendes alderspension, såvel før som efter flytningen af dennes bopæl til de andre medlemsstater, hvor vedkommende havde varetaget pasningen af sine børn, forelå en tilstrækkelig forbindelse mellem de børnepasningsperioder, som denne person havde tilbagelagt i udlandet, og de forsikringsperioder, der var tilbagelagt som følge af udøvelsen af en erhvervmæssig beskæftigelse i den medlemsstat, der udbetalte dennes alderspension. Ifølge Domstolen er denne medlemsstat derfor forpligtet til at tage hensyn til disse børnepasningsperioder i henhold til artikel 21 TEUF (jf. i denne retning dom af 7.7.2022, Pensionsversicherungsanstalt (Børnepasningsperioder i udlandet), C-576/20, EU:C:2022:525, præmis 65 og 66).

- 46 Det følger således af den retspraksis, der er nævnt i de to foregående præmisser, at artikel 21 TEUF forpligter den medlemsstat, der udbetaler den omhandlede pension, til med henblik på tildelingen af denne pension at tage hensyn til de børnepasningsperioder, som den pågældende person har tilbagelagt i en anden medlemsstat, når det er godtgjort, at der foreligger en tilstrækkelig forbindelse mellem de nævnte børnepasningsperioder og de forsikringsperioder, som personen har tilbagelagt som følge af udøvelsen af en erhvervmæssig beskæftigelse i den første medlemsstat.
- 47 En sådan »tilstrækkelig forbindelse« skal ligeledes anses for godtgjort, når den pågældende person udelukkende har tilbagelagt forsikringsperioder på grundlag af uddannelses- eller beskæftigelsesperioder i den medlemsstat, der udbetaler dennes pension, såvel før som efter, at personen har varetaget pasningen af sine børn i en anden medlemsstat.
- 48 Det skal i denne henseende fremhæves, at i henhold til artikel 1, litra t), i forordning nr. 883/2004, som ligeledes er relevant i forbindelse med fortolkningen af artikel 21 TEUF, betyder udtrykket »forsikringsperioder« bidrags- eller beskæftigelsesperioder eller perioder med selvstændig virksomhed, der i den lovgivning, hvorefter de er tilbagelagt eller anses for at være tilbagelagt, betegnes eller anerkendes som forsikringsperioder, samt alle dermed ligestillede perioder, for så vidt som de efter denne lovgivning anses for ligestillet med forsikringsperioder. Medlemsstaterne kan derfor i deres nationale lovgivning fastsætte, at visse perioder i en persons liv, i hvilke den pågældende ikke har udøvet lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed, som er omfattet af den obligatoriske forsikring, og således ikke har indbetalt bidrag, sidestilles med »forsikringsperioder«, der er tilbagelagt i den pågældende medlemsstat.
- 49 I et sådant tilfælde kan den omstændighed, at den pågældende person ikke har betalt bidrag i denne medlemsstat i de perioder, der i henhold til den nationale lovgivning således sidestilles med sådanne forsikringsperioder, ikke udelukke, at der foreligger en tilstrækkelig forbindelse mellem de børnepasningsperioder, som denne person har tilbagelagt i en anden medlemsstat, og de forsikringsperioder, der er tilbagelagt i den første medlemsstat.
- 50 I det foreliggende tilfælde fremgår det af de sagsakter, der er fremlagt for Domstolen, at sagsøgeren i hovedsagen før og efter at have tilbagelagt børnepasningsperioderne i Nederlandene alene har tilbagelagt forsikringsperioder i Tyskland. Det fremgår nemlig, at hun inden børnenes fødsel havde tilbagelagt perioder med erhvervsuddannelse i Tyskland, som ganske vist ikke gav anledning til betaling af bidrag, men i tysk ret sidestilles med forsikringsperioder. Desuden havde hun fra afslutningen af børnepasningsperioderne til oktober 2012 beskæftigelse i mindre omfang i Tyskland, som i henhold til tysk ret også kan sidestilles med en forsikringsperiode, selv om den ikke har givet anledning til betaling af bidrag. Endelig synes det at fremgå, at hun fra oktober 2012 til marts 2018 udøvede erhvervmæssig beskæftigelse på Forbundsrepublikken Tysklands område, der er omfattet af den obligatoriske forsikring, og at hun dermed har betalt bidrag til denne medlemsstats lovpligtige forsikringsordning.
- 51 Med forbehold for den forelæggende rets efterprøvelse fremgår det derfor, at der i hovedsagen foreligger en tilstrækkelig forbindelse mellem de børnepasningsperioder, som sagsøgeren i hovedsagen har tilbagelagt i Nederlandene, og de forsikringsperioder, som hun udelukkende har tilbagelagt på Forbundsrepublikken Tysklands område såvel før som efter disse børnepasningsperioder, og dette til trods for den omstændighed, at denne person ikke har betalt bidrag i sidstnævnte medlemsstat før eller umiddelbart efter de nævnte børnepasningsperioder.

- 52 I en situation som den i hovedsagen omhandlede er varigheden af den periode, hvori den pågældende har haft bopæl i den medlemsstat, hvor vedkommende har varetaget pasningen af sine børn, uden betydning.
- 53 I en sådan situation kan den medlemsstat, der udbetaler den omhandlede pension, således ikke udelukke, at der tages hensyn til børnepasningsperioder alene af den grund, at disse perioder er tilbagelagt i en anden medlemsstat, idet den i så fald ville stille de af medlemsstatens egne statsborgere, der har gjort brug af deres ret til fri bevægelighed, ringere og dermed tilsidesætte artikel 21 (jf. i denne retning dom af 19.7.2012, Reichel-Albert, C-522/10, EU:C:2012:475, præmis 41, 42 og 44, og af 7.7.2022, Pensionsversicherungsanstalt (Børnepasningsperioder i udlandet), C-576/20, EU:C:2022:525, præmis 64).
- 54 Det følger heraf, at i en situation, hvor den pågældende person med forbehold for den efterprøvelse, som det påhviler den forelæggende ret at foretage, udelukkende i form af uddannelses- eller beskæftigelsesperioder har tilbagelagt forsikringsperioder i den medlemsstat, der udbetaler pension til den pågældende på grund af fuldstændig uarbejdsdygtighed, såvel før som efter, at vedkommende har tilbagelagt børnepasningsperioder i en anden medlemsstat, er den første medlemsstat i henhold til artikel 21 TEUF forpligtet til med henblik på tildelingen af denne pension at tage hensyn til disse børnepasningsperioder på trods af den omstændighed, at denne person ikke har betalt bidrag i denne første medlemsstat før eller umiddelbart efter de nævnte børnepasningsperioder.
- 55 Under disse omstændigheder skal det andet spørgsmål besvares med, at artikel 21 TEUF skal fortolkes således, at såfremt den berørte person ikke opfylder den betingelse om at udøve lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed, der er fastsat i artikel 44, stk. 2, i forordning nr. 987/2009, og som skal være opfyldt for, at den medlemsstat, der udbetaler pension på grund af fuldstændig uarbejdsdygtighed, i forbindelse med tildelingen af denne pension tager hensyn til de børnepasningsperioder, som vedkommende har tilbagelagt i en anden medlemsstat, idet den pågældende udelukkende har tilbagelagt forsikringsperioder i form af uddannelses- og beskæftigelsesperioder i den første medlemsstat såvel før som efter børnepasningsperioderne, er denne medlemsstat forpligtet til at tage hensyn til disse perioder på trods af, at den pågældende ikke har betalt bidrag i den nævnte medlemsstat før eller umiddelbart efter de nævnte børnepasningsperioder

Sagsomkostninger

- 56 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

Artikel 21 TEUF skal fortolkes således, at såfremt den berørte person ikke opfylder den betingelse om at udøve lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed, der er fastsat i artikel 44, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 987/2009 af 16. september 2009 om de nærmere regler til gennemførelse af forordning (EF) nr. 883/2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger, og som skal være opfyldt for, at den medlemsstat, der udbetaler pension på grund af fuldstændig uarbejdsdygtighed, i

forbindelse med tildelingen af denne pension tager hensyn til de børnepasningsperioder, som vedkommende har tilbagelagt i en anden medlemsstat, idet den pågældende udelukkende har tilbagelagt forsikringsperioder i form af uddannelses- og beskæftigelsesperioder i den første medlemsstat såvel før som efter børnepasningsperioderne, er denne medlemsstat forpligtet til at tage hensyn til disse perioder på trods af, at den pågældende ikke har betalt bidrag i den nævnte medlemsstat før eller umiddelbart efter de nævnte børnepasningsperioder.

Underskrifter